

ΓΙΑ ΤΗ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ ΤΟΥ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ

Σε προηγούμενο φύλλο τοῦ «Ἀγώνα» δημοσιεύσαμε τὸ ὑπόμνημά μας στὴν Ἐπιτροπὴ, ποῦ ἐπεξεργάζεται τις μεταρρυθμίσεις τοῦ Συντάγματος ποῦ θὰ υποβληθοῦν ἀργότερα στὴν Ἐθνοσυνέλευση. Τὸ ὑπόμνημά μας, ποῦ ἀφοροῦσε ἰδιαίτερα τὴν ἰσοπολιτεία τῶν γυναικῶν καὶ τὴν ἐξασφάλιση τῆς ἰσότητος τῶν ὄρων γιὰ τὴν πρόσληψη καὶ τὴν προαγωγή τους στὶς δημόσιες ὑπηρεσίες, δόθηκε στὸν εἰσηγητὴ κ. Μιχ. Πεσμαζόγλου.

Ἀπὸ τὴν εἰσηγητικὴ του ἔκθεση καὶ ἀπὸ τὰ πρακτικὰ τῶν συνεδριάσεων τῆς Ἐπιτροπῆς δημοσιεύουμε τις σχετικὲς μὲ τὰ ζητήματά μας περικοπές, γιὰ νὰ ἴδουν τὰ μέλη μας τί ἀγῶνες καινούργιοι ἀνοίγονται μπροστά μας καὶ πόσο εἶναι περισσότερο παρὰ ποτὲ ἀπαραίτητο νὰ συντονισθοῦν ὅλες οἱ γυναικεῖες δυνάμεις, γιὰ νὰ ἐξασφαλίσουν γιὰ τὴ γυναῖκα τὸ δικαίωμα νὰ κερδίζει τὸ ψωμί της μὲ τὴν τίμια δουλειὰ της.

Εἰσηγήσεις ὑπὸ Μιχ. Α. Πεσμαζόγλου, δικηγόρου ἐντὸς Ἀθήναις ἐπὶ τῶν ἐπενεχτέων μεταρρυθμίσεων εἰς τὰς περὶ Δημοσίου Δικαίου τῶν Ἑλλήνων Συνταγματικὰς Διατάξεις.

Ἐπισημάνσεις

Ἄρθρον 6.

... Ὑπεβλήθη ἡμῖν ὑπὸ τοῦ «Συνδέσμου γιὰ τὰ δικαιώματα τῆς γυναίκας» τὸ ἀπὸ 5 Μαΐου ε. ε. ἐγγράφον δι' οὗ ζητεῖ αὐτὸς νὰ ἀναγνωρισθοῦν εἰς τὰς γυναίκας ἴσα πρὸς τοὺς ἀνδρας δικαιώματα ἐν τῇ καταλήψει τῶν δημοσίων θέσεων.

Τὰ ἐπιχειρήματα τῆς ὡς ἄνω ὀργανώσεως εἶναι σοβαρὰ καὶ ἔχουν ὑπὲρ ἑαυτῶν καὶ τὸ ὅτι: πλείστα ἐκ τῶν νεωτέρων συνταγμάτων καθιεροῦν τὴν ἰσότητα τῶν δύο φύλων.

Μὲ ὅλον τοῦτο νομίζομεν ὅτι ὑπὸ τὰς σημερινὰς δυσχερεῖς οικονομικὰς συνθήκας, καθ' ἃς ὑπάρχει τόσον πλῆθος ἀνέργων ἀνδρῶν ὅτινες ζητοῦν μίαν

ἐργασίαν διὰ νὰ ἐξασφαλίσουν τὸν ἄρτον ἐλοκλήρων οἰκογενειῶν, θὰ ἦτο ἴσως σκόπιμος—ἔστω καὶ προσωρινῶς— ὁ ἀποκλεισμός τῶν γυναικῶν ἀπὸ τῶν δημοσίων θέσεων, πλὴν ἐκείνων αἰνιγες ὡς ἐκ τῆς φύσεώς των ἀπαιτοῦν κατ' ἀνάγκην γυναίκας, δεδομένου ὅτι εἶναι γνωστὸν ὅτι σπανίως ἐν Ἑλλάδι ἡ ἐργαζομένη γυνὴ εἶναι τὸ στήριγμα τῆς οἰκογενείας. Ὁ ἄνω ἀποκλεισμός θὰ εἴχε, φρασοῦμεν, καὶ ἑτέραν ἐξ ἴσου σπουδαιότεραν κοινωνικὴν ὠφέλειαν, θὰ περιώριζε κάπως τὴν γυναῖκα εἰς τὸν οἶκον της, ὅπου θὰ ἐπεδίδοτο αὐτὴ κατ' ἀνάγκην καὶ αὐθις εἰς τὴν μόρφωσιν τοῦ παιδιοῦ, πράγμα ὅπερ ἔχει ἐντελῶς ἐγκαταλειφθῆ τελευταίως, ἐπὶ ἀνυπολόγιστον ζημίαν τῆς κοινωνίας καὶ δὴ τῆς νέας γενεᾶς, ἥς ἡ οἰκογενειακὴ συνοχὴ μερῶς ἔχει ἀμβλυθῆ.

Ἄλλ' ἐπειδὴ ἐξ ἄλλου δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἀγνοηθοῦν τὰ δικαιώματα, ἅτινα κατὰ τὰς δύο τελευταίας δεκαετηρίδας ἐκτήσαντο αἱ γυναῖκες, θὰ ἦτο προτιμώτερον ν' ἀφεθῆ ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου ἡ ὑφιστάμενη κατάστασις καὶ δὴ ὡς διεμόρφωσε ταύτην ἡ ὑπ' ἀριθ. 42/1929 ἀπόφασις τοῦ Συμβουλίου Ἐπικρατείας καὶ καθ' ἣν εἰς τὴν νομοθετικὴν ἐξουσίαν ἐναπόκειται εἰς ἐκάστην εἰδικὴν περίπτωσιν νὰ δέχεται ἢ νὰ μὴ δέχεται ὡς ἀναγκαῖον προσὸν τὸ ν' ἀνήκη τις εἰς τὸ ἐν ἡ τὸ ἕτερον φύλλον ἢ ἀδιακρίτως εἰς ἐν ἐξ αὐτῶν. Πρῶτείνονμεν ὅθεν νὰ προστεθῆ εἰς τὴν ἐρμηνευτικὴν δόξασιν τοῦ ἄρθρου τούτου τὸ ἐξῆς ἐδάφιον:

«Ἡ παραδοχὴ γυναικῶν εἰς τὰς δημοσίας ὑπηρεσίας ρυθμίζεται ἐκάστοτε ἐκ τῶν σχετικῶν νόμων».

* *

Στὴ συζήτηση ποῦ ἐγίνε στὴν Ἐπιτροπὴ πάνω στὶς προτάσεις τοῦ εἰσηγητοῦ, ὁ κ. Ν. Κολυβάς πρῶην Σύμβουλος Ἐπικρατείας, μίλησε σὰν ἄνθρωπος συγ-

χρονισμένος, φωτισμένος και χτύπησε τὰ ἀστήριχτα και ἀναχρονιστικά ἐπιχειρήματα τοῦ κ. Πεισμαζόγλου.

Δημοσιεύομε τὴ σχετικὴ περικοπὴ ἀπὸ τὰ πρα-
χτικά :

«Συζητουμένου εἶτα τοῦ ζητήματος ἐὰν εἰς τὰς γυ-
ναϊκὰς θὰ δοθοῦν ἴσα πρὸς τὸν ἄνδρα δικαιώματα ὡς
πρὸς τὴν εὐχέρειαν τῆς καταλήψεως τῶν δημοσίων
θέσεων, ὁ κ. Ν. Κολυβάς ὑποστηρίζει τὴν νομι-
κὴν ἰσότητα τῶν φύλων, ἰσχυρίζομενος ὅτι δὲν
εἶναι δίκαιον ν' ἀποτελῇ μειονέκτημα ἡ ἰδιότης
τοῦ φύλου. Ἰδιαιτέρως τονίζει ὅτι εἶναι ἀπολύτως
ἄδικον και ἀπαράδεκτον νὰ παρέχη μὲν ἡ πολι-
τεία τὴν εὐχέρειαν εἰς ἀμφοτέρω τὰ φύλα πρὸς
ἀπόκτησιν ὠρισμένων προσόντων ἐπὶ τῇ βάσει
ἰδίᾳ Πανεπιστημιακῶν σπουδῶν ἐπιπόνων και
δαπανηρῶν, ν' ἀχρηστεύσῃ δὲ μεταγενεστέρως
τὰ κτηθέντα προσόντα δι' ἀπαγορεύσεως τῆς
χρησιμοποίησεως αὐτῶν εἰς μόνον τὰς γυναῖκας
και ἐκεῖ ὅπου ἡ φυσικὴ ἰδιότης τοῦ φύλου δὲν
εἶναι ἀσυμβίβαστος πρὸς ὠρισμένην λειτουργίαν.
Ἡ ἐμμονὴ εἰς τὴν ἀντίληψιν τῶν ἀπαγορεύσεων διὰ
τὴν γυναῖκα οὐ μόνον θίγει τὴν ἀνθρωπίνην ὑπόστα-
σιν, ἀλλὰ και παρεμποδίζει τὴν ἐξέλιξιν τῆς γυναικός,
διὰ τῆς παρακωλύσεως τῆς ἀσκήσεως τῶν πνευματι-
τικῶν και ἠθικῶν λειτουργιῶν αὐτῆς . . . .

Ἡ διάκρισις ἐπαγγελματικῶν ἀσχολιῶν εἰς τοιαύ-
τας προσηρμοσμένας εἰς τὴν γυναῖκα και μὴ τοιαύ-
τας εἶναι **αὐθαίρετος**, ἐκεῖ τοῦλάχιστον ὅπου ἡ βιο-
λογία δὲν ἐπιτρέπει παρομοίαν διάκρισιν. **Εἶναι λ. χ.**
αὐθαίρετος ἡ ἀντίληψις ὅτι ἡ γυνὴ ἠμπορεῖ
μὲν νὰ εἶναι γυμνασιάρχης, μηχανικὸς και τμη-
ματάρχης, δὲν δύναται ὁμοίως νὰ εἶναι δικαστής.
Διὰ τοῦτο προτείνει ὅπως παραμείνει ὡς ἔχει ἡ κάτω-
θεν τοῦ ἀρθροῦ τούτου ὑπάρχουσα ἐρμηνευτικὴ δῆ-
λωσις ἂν και αὕτη ἠρμηνεύθῃ στενωῶς παρὰ τοῦ Συμ-
βουλίου τῆς Ἐπικρατείας, θεωρήσαντος ὅτι ὁ νόμος
δύναται ν' ἀπαγορεύσῃ εἰς τὴν γυναῖκα τὴν εἴσοδον
αὐτῆς εἰς ὠρισμένας δημοσίας ὑπηρεσίας.

Ὁ κ. Η. Ἀναστασιάδης ὑποστηρίζει ἀντιθέτως ὅτι
χάριν αὐτοῦ τούτου τοῦ συμφέροντος τῆς δημοσίας
ὑπηρεσίας δεόν νὰ ἀποκλεισθοῦν κατ' ἀρχὴν ἐξ αὐτῆς
αἱ γυναῖκες.

Ὁ κ. Ν. Κολυβάς προσθέτει ὅτι ἐὰν δὲν γίνῃ δεκτὴ
ἡ ἀποψὶς τοῦ τῆς ἐξισώσεως τῶν φύλων, πάντως δεόν
νὰ μὴ τεθῇ ἡ παρὰ τοῦ Εἰσηγητοῦ προτεινομένη ἐρ-
μηνευτικὴ δῆλωσις καθ' ἣν «ἡ παραδοχὴ τῶν γυναικῶν
εἰς τὰς δημοσίας ὑπηρεσίας ρυθμίζεται ὑπὸ τῶν ἐκά-
στοτε σχετικῶν νόμων».

Ὁ κ. Μιχ. Πεισμαζόγλου παρατηρεῖ ὅτι ἡ λύσις ἡ
δοθεῖσα διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 42 ἀποφάσεως τοῦ Συμβου-
λίου τῆς Ἐπικρατείας ἐσχαλιάζθη και δὴ μὲ ἀδρα-
ἐπιχειρήματα, παρὰ τοῦ κ. Σιδώλου (Ἀρχεῖον Δικα-
στικῆς τ. Α' σελ. 72) και συνεπῶς δὲν εἶναι ἀπίθανον
τὸ αὐτὸ Δικαστήριον ὑπὸ ἄλλην σύνθεσιν ἄλλως νὰ
κρίνῃ. Δὲν νομίζει ὅτι ἐν τόσον σοβαρὸν ζήτημα δύνα-
ται ν' ἀφεθῇ εἰς τὴν ἐρμηνευτικὴν ἀπλῶς ἀντίληψιν
τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας, ἀλλ' ὅτι ἐπιβάλλε-
ται νὰ λυθῇ ὀριστικῶς καθ' ἓνα τρόπον.

Πρὸς τὴν ἀποψιν ταύτην ἐτάχθησαν τόσον οἱ κ. κ.
Γ. Παντόπουλος και Γ. Φαρδῆς, ὅσον και ὁ κ. Η.

Ἐκ τῆς ἀναστασιαδῆς, τοῦ κ. Ν. Κολυβά ἐμμένοντος εἰς τὰς ὡς ἄνω διατυπωθείσας ἀντιλήψεις αὐτοῦ. **Συνεπῶς διὰ ψήφων 4 κατὰ 1, τοῦ κ. Ν. Κολυβά μειοψηφοῦντος, ἡ προτεινομένη συμπλήρωσις τῆς ἐρμηνευτικῆς δηλώσεως τοῦ ἀρθροῦ 6 γίνεται δεκτὴ».**

Ἡ παράγραφος αὕτη ποῦ δέχτηκε ἡ Ἐπιτροπὴ νὰ προστεθῇ στὸ Σύνταγμα ἀποτελεῖ ἕναν τεράστιο κίνδυνο γιὰ τὴν ἐργαζόμενη γυναῖκα. Τὸ ἐπιχείρημα ἀπάνω στὸ ὅποιο στηρίζεμαστε κάθε φερόν ποῦ γίνονται μιὰ ἀδικία στὶς γυναῖκες ὑπαλλήλους, ἢ ἐρμηνευτικὴ δήλωσις ποῦ κατοχυρώνει στὸ σημερινὸ σύνταγμα τὴν ἰσότητα τῶν δύο φύλων στὶς δημόσιες ὑπηρεσίες, τὸ χάνομε. Φυσικὰ, ἐφ' ὅσον δὲν ἔχει ψηφιστῆ ἀπὸ τὴν Ἐθνοσυνέλευση, ἔχομε καιρὸ νὰ ἐργαστοῦμε καὶ πρέπει νὰ ἐργαστοῦμε γιὰ νὰ προλάβομε ἕνα κακὸ ἀνυπολόγιστο γιὰ τὴν ἐργαζόμενη γυναῖκα. Ὁ τρόπος ὅμως ποῦ ψηφίστηκε στὴν Ἐπιτροπὴ, ἡ παράγραφος αὕτη, ἢ ἀναλογία τῶν ψήφων (4 ὑπὲρ τῆς παραγράφου καὶ 1 μόνο κατὰ) εἶναι ὅπωςδήποτε ἐνδεικτικὸ γιὰ τὴ νοστοροπία τῆς Ἐθνοσυνέλευσης. Πρέπει νὰ νηυσυχήσομε ὅλες οἱ γυναῖκες καὶ νὰ κινηθοῦν γιὰ νὰ ποσοθεύσομε ἕναν κίνδυνο ποῦ ἀπειλεῖ κάθε ἐργαζόμενη γυναῖκα. Ἡ μικρὴ αὕτη παράγραφος, ποῦ μπορεῖ νὰ περάσει ἀπαράτηρητη καὶ νὰ φανῇ ἀνέδουνη, εἶναι ἕνα σημάδι κινδύνου ποῦ πρέπει νὰ γίνῃ ἀφορμὴ νὰ κινητοποιηθοῦν ὅλες οἱ γυναικεῖες δυνάμεις. Εἶναι ἡ ὑποὐλη χαραμάδα ποῦ θὰ φέρῃ μιὰ μέρα ξαφνικὰ τὴν καταστροφὴ καὶ νὰ γκρεμιστῇ, σὰν πύργος ἀπὸ τραπουλόχαρτα, ἔλο τὸ οἰκοδόμημα ποῦ ἀγωνιστήκαμε νὰ χτίσομε χρόνια τώρα, τὸ οἰκοδόμημα τῆς ἐργασίας τῆς γυναῖκας.

Ὅσοι ἀπὸ μᾶς ξέρουν τὴν ἀξία τῆς, ὅσοι ἐνωσαν τὴν ἀξιοπρέπεια τῆς οἰκονομικῆς ἀνεξαρτησίας, ὅσοι ἐνώσομε τὶς δυνάμεις τοὺς μαζί μας, γιὰ νὰ μὴν ἀφήσομε νὰ μᾶς τὴν πάρουν πίσω οἱ ἄνθρωποι τοῦ μεσαίωνα.